

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ: НА ПРИКЛАДІ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Одним із дієвих напрямів підвищення ефективності функціонування харчової промисловості більшість науковців вважають саме розвиток інтеграційних зв'язків і побудова на їх основі інтегральних об'єднань. Як зазначає Скопенко Н., більш значні конкурентні переваги (зокрема ті, що мінімізують залежність від постачальників та коливань цін на сировину) матимуть ті підприємства – виробники харчових продуктів, що входитимуть до вертикально інтегрованих структур. Для таких структур характерний замкнений цикл виробництва – від вирощування, зберігання і переробки сировини до виробництва та реалізації готової продукції, що дозволяє їм отримати економію на витратах, раціонально управляти ресурсними, інформаційними потоками [1, с. 181].

Харчова промисловість є ваговою складовою агропромислового комплексу України. Як заключна ланка технологічного ланцюга ця галузь повинна виконувати своє безпосереднє призначення, а саме – якомога краще зберегти і переробити сільськогосподарську продукцію, перетворивши її на товари для споживачів високої якості. Однак питання дотримання якості та екологічної безпеки продуктів харчування все ще залишаються для нашої держави доволі гострим.

На відміну від європейських країн головним критерієм для вітчизняних товаровиробників і споживачів виступає зовсім не якість продуктів харчування, а їх ціна. Норми безпеки, що містяться в державних стандартах, є незмінними вже тривалий час, зусилля вітчизняних стандартизаторів та споживачів часто ігноруються державними інститутами. Через неефективність державного контролю в Україні продовжують випускатися низькоякісні вітчизняні продукти та імпортуватися харчі й напівфабрикати сумнівної якості [2, с. 144].

Одним із чинників, які впливають на успішне функціонування підприємств харчової промисловості є його фінансове забезпечення. Нестача власних коштів підприємства, великі втрати на нововведення, недостатня фінансова підтримка держави призводять до скорочення обсягів виробництва продуктів харчування.

Досить непоганий експортний потенціал харчової промисловості робить її привабливою для іноземних інвесторів. Про це свідчить той факт, що обсяги іноземного інвестування харчової промисловості на кінець 2017 року становили 0,9% загального обсягу прямих іноземних інвестицій в економіку України (для порівняння, в сільське господарство – 0,3%). Інвестиції залучаються шляхом створення спільних підприємств, лізингу, використання інвестиційних і кредитних ресурсів розвинених країн [3].

Проте, незважаючи на значні грошові надходження з-за кордону, а також враховуючи нестачу власних коштів й обмеженість державного інвестування інтенсифікації процесів виробництва харчових продуктів, підвищення технічного рівня підприємств харчової промисловості залишається проблемою «номер один».

За даними Державного комітету статистики України, за період 2014-2017 років спостерігається зміна географічної структури прямих іноземних інвестицій в Україну (табл. 1). На кінець 2017 року третина інвестицій в харчову промисловість надійшла з Кіпру (25,57%), Нідерландів (16,08%) та Великої Британії (5,54%) [4].

**Прямі іноземні інвестиції окремих країн в харчову промисловість України протягом
2014-2017 років**

	Обсяги станом на 1 січня (млн.дол. США)			2017 (станом на 31.12.2017), млн.дол. США	2017 (станом на 31.12.2017), %
	2014	2015	2016		
Усього з країн ЄС	41 032,8	31 046,9	26 405,6	27 465,5	70,16
Кіпр	17 725,6	12 769,4	10 239,5	10 008,6	25,57
Нідерланди	9 007,5	6 986,7	6 184,7	6 292,9	16,08
Велика Британія	2 768,2	2 153,4	1 790,3	2 169,0	5,54
Німеччина	2 908,4	2 105,2	1 598,2	1 792,6	4,58
Франція	1 520,5	1 394,6	1 305,4	1 346,6	3,44
Австрія	2 314,0	1 648,7	1 559,8	1 265,9	3,23
Польща	819,8	808,6	758,3	815,5	2,08
Інші країни ЄС	2 287,8	1 828,1	1 661,7	1 682,5	4,30
Усього в Україні	53 704,0	40 725,4	36 154,5	39 144,0	100,00

Джерело: складено автором на основі [3; 4].

Проте, не дивлячись на зростання абсолютного значення іноземних інвестицій у виробництво продуктів харчування, напоїв та тютюнових виробів, питома вага їх у загальних обсягах інвестицій промисловість поступово зменшується, що є свідченням уповільнення темпів інвестування у харчову промисловість порівняно із темпами нарощування обсягів іноземного інвестування у промисловість в цілому [3].

Слід зазначити, що успішний розвиток підприємств залежить також і від «гармонійної податкової» політики держави. На думку вітчизняних економістів, головний теоретичний постулат державної податкової політики країни повинен полягати в тому, щоб податки не перешкождали ефективному зростанню виробництва. Важливим питанням є регулювання цін на продовольство з урахуванням доходів населення. Оскільки в ринкових умовах головною рушійною силою є попит, то за наявності платоспроможного підвищення попиту буде зростати і пропозиція з боку виробників харчових продуктів [5, с. 41].

Сьогодні Україна представлена у світі як країна з низьким життєвим рівнем громадян. Однак, вплив дешевих неякісних харчових продуктів обернувся зменшенням обсягів збуту тих продуктів харчування вітчизняного виробництва, рівень якості яких не відповідає вимогам споживачів. Одна з головних тенденцій українського ринку харчових продуктів – зростаючий попит вітчизняних споживачів на продукцію вищої якості, але за прийнятною ціною. Тому перед підприємствами харчової промисловості постало першочергове завдання утримати завойовані конкурентні позиції шляхом покращення якості продукції, модернізації технологій виробництва, забезпечення населення країни продовольством за доступними для нього цінами й удосконалення організації збуту продукції [6].

Харчова промисловість активно проникає на зарубіжні ринки. Продукція харчової промисловості традиційно займає вагоме місце у формуванні експортного потенціалу України.

Починаючи з 2005 року, спостерігається тенденція до зростання експорту продуктів харчування. Слід зазначити, що у 2017 році було експортовано готових харчових продуктів на суму 2827,4 млн. дол. США. Впродовж останніх років частка продукції АПК в середньому становила 38% у загальній структурі експорту України, посідаючи перше місце, а 6,5% загального експорту країни у 2017 році склали саме готові харчові продукти.

Для ефективного розвитку експортної діяльності, підприємства харчової промисловості ставлять перед собою важливу задачу – налагодження експорту їхньої продукції. У 2017 році найбільші обсяги продуктів харчування експортовано до Білорусії, Індії, Італії, Російської

Федерації, Польщі, Туреччини. За даними Державного комітету статистики до товарів з найбільшими обсягами експорту відносяться: зернові культури, насіння і плоди олійних рослин, жири та олії тваринного або рослинного походження, залишки і відходи харчової промисловості, м'ясо та їстівні субпродукти [7].

Отже, сталий розвиток харчової промисловості посилює роль країни у міжнародній торгівлі та складає значну конкуренцію для країн Західної Європи.

Харчова промисловість відіграє надзвичайно важливу роль в економіці нашої держави. Підприємства поступово адаптуються до ринкових умов господарювання, свідченням того є нарощення виробництва продукції галузі та збільшення реалізації готової продукції. Проте, в харчовій промисловості є багато складних, невирішених проблем, які стосуються питань адаптації законодавства, гармонізації стандартів та розробки технічних регламентів, вдосконалення системи державної підтримки, пошуку нових світових ринків збуту, удосконалення ціноутворення [8, с. 165].

Незважаючи на наявність багатьох проблем, ця галузь і надалі залишатиметься провідним сектором національного промислового виробництва. А для цього важливо вирішити ряд завдань [9]:

- здійснення якнайшвидшої комплексної модернізації харчових виробництв, спрямованої на інтенсифікацію відтворювальних процесів, упровадження у виробничий процес новітніх досягнень науки та техніки;

- забезпечення зростання обсягів інвестицій для посилення інноваційної діяльності, впровадження ресурсозберезувальних і маловідходних виробництв, розробки нових та вдосконалення існуючих продуктів;

- здійснення контролю за якістю і безпекою продовольчих товарів на основі методик системи НАСРР, систем менеджменту якості за міжнародним стандартом серії ISO 9000, систем екологічного менеджменту харчових виробництв відповідно до міжнародного стандарту серії ISO 140000;

- розроблення та впровадження дієвих механізмів підвищення конкурентоспроможності продукції на внутрішньому і зовнішньому ринках тощо.

Реалізація зазначених завдань допоможе вітчизняній харчовій промисловості піднятися на новий рівень розвитку, сприятиме збереженню здоров'я нації, посиленню продовольчої безпеки та підвищенню рівня конкурентоспроможності національної економіки [10, с. 112].

Список джерел:

1. Скопенко Н.С. *Агропромисловий сектор: сучасний стан, тенденції та перспективи розвитку* / Н.С. Скопенко // *Економічний аналіз*. – 2011. – № 8. – Ч.1. – С. 179-183.

2. Чумаченко Т.М. *Міжнародний маркетинг: навч.-метод. посіб.* – 3-є вид., перероб. і доп. – Дніпро: ДНГУ, 2012. – 210 с.

3. *Прямі інвестиції в Україну [Електронний ресурс]*. – Режим доступу: <http://bin.ua/news/economics/economic/119426-pryamyje-inostrannye-investicii-v-ukrainu-za-i.html>

4. *Статистичні матеріали Державної митної служби України «Зовнішня торгівля України» [Електронний ресурс]* // *Державна митна служба України*. – Режим доступу: www.customs.gov.ua/dmsu/control/cstat/f3/showstat

5. *Статистичний збірник «Наукова та інноваційна діяльність в Україні у 2017 році» [Електронний ресурс]* // *Державна служба статистики України*. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

6. *Харчова промисловість України [Електронний ресурс]* // *Престиж медіа Інформ*. – Режим доступу: www.prestigemedia.com.ua/project/agro

7. Мельник Т.М. *Експортний потенціал України: методологія оцінки та аналіз* / Т.М. Мельник // *Міжнародна економічна політика*. – 2009. – № 8-9. – С. 235-236.
8. *Маркетингова товарна політика: навч. посіб.* / Є. Крикавський, І. Дейнега, О. Дейнега, Р. Патора. – 2-ге вид. – Львів: Львівська політехніка, 2008. – 276 с.
9. Шелудько Е.І. *Структурно-технологічні засади модернізації харчової промисловості України* / Е.І. Шелудько // *Ефективна економіка: електронний журнал [Електронний ресурс]*. – Режим доступу: www.econotyu.nauka.com.ua
10. Козак Ю.Г. *Управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства: навч. посіб.* / Ю.Г. Козак. – 3-тє вид. – К.: Центр навчальної літератури, 2010. – 312 с.